

Nazimov Raxmatilla Normuradovich
O'R QK Kichik mutaxassislar tayyorlash Markazi,
Qurollanish va otish sikli katta o'qituvchisi,
Qurolli Kuchlar xizmatchisi.

Annotatsiya: Psixologiya inson ongi va xulq-atvorini ilmiy jihatdan o'rganuvchi fandır. Psixologiyaning maqsadi insonlarning ichki dunyosini o'rganish va inson xatti-harakatlarini tushuntirish, tushunish va yaxshilash uchun ilmiy dalillarga asoslangan bilimlarni berishdir.

Ushbu maqolada psixologiya tushunchasi, psixologiyaning asosiy ta'rifi, tamoyillari, sohalari va qo'llanilishi haqida ma'lumotlar bayon etiladi.

Аннотация: Психология – это научное исследование человеческого разума и поведения. Цель психологии — изучить внутренний мир людей и предоставить знания, основанные на научных данных, для объяснения, понимания и улучшения поведения человека.

В этой статье описываются понятие психологии, основные определения, принципы, области и применения психологии.

Abstract: Psychology is a scientific study of human mind and behavior. The purpose of psychology is to study the inner world of people and to provide knowledge based on scientific evidence to explain, understand and improve human behavior.

This article describes the concept of psychology, basic definition, principles, fields and applications of psychology.

KIRISH

Psixologiya yunoncha "psyche" (ruh) va "logos" (fan) so'zlaridan olingan. Bu fan inson ongi va xulq-atvorini ilmiy o'rganish bilan shug'ullanadi. Psixologiya inson ongining chuqurligiga kirib borish va inson xatti-harakatlarining asosiy sabablarini tushunish uchun turli yondashuvlar, nazariyalar va usullardan foydalanadi.

Psixologiya ilmiy fan sifatida 19-asrda eksperimental psixologiyaning asoschisi hisoblangan Vilgelm Vundt tomonidan laboratoriya tashkil etilishi bilan paydo bo'ldi. Vundt aqliy jarayonlarni eksperimental tarzda o'rganish va inson tajribasini ilmiy usullar yordamida o'lchash mumkinligini ta'kidladi. Ushbu laboratoriya psixologiyaning ilmiy usullaridan foydalangan holda psixik jarayonlarni o'rganish uchun namuna bo'ldi. O'shandan beri psixologiya tez rivojlandi va inson ongi va xatti-harakatini yaxshiroq tushunish uchun turli kichik fanlarga ajraldi.

Psixologiyaning asosiy tamoyillari

Psixologiyaning asosiy tamoyillari inson xatti-harakati va ruhiy jarayonlarini urganishga yordam beruvchi tushunchalardir. Psixologiyaning asosiy tamoyillari:

Kishilarning xulq-atvori va kechinmalari ruhiy, hissiy va ijtimoiy omillarning o'zaro ta'sirida shakllanishi.

Inson xulq-atvori o'rganish va tajriba natijasida rivojlanadi va o'zgaradi.

Shaxslar o'rtasida mavjud farqlar va bu farqlarning shaxsiyat, aql, jins va boshqa omillar bilan bog'liqligi.

Insonning xulq-atvoriga ham ongli, ham ongsiz jarayonlarning ta'siri.

Insonlar atrof-muhit bilan aloqada bo'lib, bir-biriga ta'sir qiladi.

Psixologiya ko'plab fanlarni o'z ichiga olgan va turli kichik fanlarga bo'lingan fandır.

Psixologiya sohalariga misollar:

- klinik psixologiya: shaxslarning ruhiy salomatligini baholaydi va davolaydi;
- rivojlanish psixologiyasi: u insonlarning hayoti davomida qanday o'zgarishi va rivojlanishini o'rganadi;
- ijtimoiy psixologiya: u kishilarning boshqa insonlar bilan munosabatlarini va ularning jamiyatdagi xatti-harakatlarini o'rganadi.
- kognitiv psixologiya: u inson ongi, idroki, diqqati va o'rganish faoliyatini o'rganadi;
- sanoat tashkiliy psixologiyasi: u ish joyidagi inson xatti-harakati va ish muhitini o'rganadi.

Psixologiyani qo'llash sohalari:

Psixologiyani qo'llash sohalari juda keng va ko'p sohalarda insonlar hayotiga o'z hissasini qo'shadi. Psixologiyaning amaliy qo'llanish sohalari:

Klinik amaliyotda: Psixologlar ruhiy salomatlik muammolari bo'lgan insonlarga tashxis qo'yish, davolash va yordam berish uchun qo'llaniladi.

Ta'lim sohasida: Psixologlar o'quv jarayonlarini tushunish, talabalarning akademik faoliyatini yaxshilash va ta'lim dasturlarini yaxshilash maqsadida qo'llaniladi.

Ish va biznes sohasida: Psixologlar ish joyida xodimlarning ish faoliyatini o'rganish, ishga qabul qilish jarayonlarini optimallashtirish va yetakchilik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun foydalaniladi.

Sport psixologiyasi: Psixologik strategiyalar, sportchilar faoliyatini yaxshilash, motivatsiyani boshqarish va stressni boshqarishda yordam berish uchun qo'llaniladi.

Salomatlik va yo'l-yo'riq sohasida: Psixologlar jismoniy sog'liq muammolarini engish, turmush tarzini o'zgartirish va sog'lom xatti-harakatlarni rivojlantirish bo'yicha maslahat berishadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytish mumkinki, Psixologiya inson ongi va xulq-atvorini ilmiy jihatdan o'rganuvchi fandır. Psixologiya ko'pgina sohalarda insonlarning fikrlari, his-tuyg'ulari va xatti-harakatlarini urganish, inson hayotiga hissa qo'shish va insonlarning sog'lom va to'liq hayot kechirishiga yordam berish uchun qo'llaniladi. Psixologiya bizga inson ongining tubiga sayohat qilish imkonini beradi va o'zimizni individual va jamiyat darajasida yaxshiroq tushunishimizga yordam beradi.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Холиқова Д. А. Ҳарбий психология: Ўқув қўлланма // Д. А. Холиқова. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги. – Т.: 2017. - 186 б.
2. Махмудов И.М. . Бошқарув психологияси/. Ўқув қўлланма//.-Т.:—2014, 170 б.
3. Ғозиев Э.Ғ. Умумий психология:Психология мутахассислиги учун дарслик// . –Т.:2004, - 205 б.